

Skupa sloboda

Iako se deklarativno zalažu za evropske vrijednosti, crnogorske vlasti su posljednjim izmjenama Krivičnog Zakona obavile samo kozmetičke promjene. Medijima koje ne kontroliše vlast i dalje prijete visoke novčane kazne

Ove sedmice na skupštinskoj raspravi našao se vladin predlog za izmjene Krivičnog zakona Crne Gore, koji, kako su saopštili predlagачi, predviđa „dalju dekriminalizaciju klevete”. Poslanici su tokom rasprave podržali taj prijedlog, ali će se o njemu glasati nekom drugom prilikom.

Najnovijim izmjenama KZCG postupak zbog klevete i uvrede moći će da se okonča javnim objavljivanjem presude, bez izricanja krivične sankcije. Novina je zakonska stavka koja kaže da se za klevetu ne kažnjava novinar koji je, pri davanju informacije, postupao „sa dužnom profesionalnom pažnjom”.

Izmjene Krivičnog zakona, neće, smatraju u civilnom sektoru i u medijima, promijeniti dosadašnju praksu crnogorskih sudova – da zbog tužbi za klevetu izriču visoke novčane kazne medijima, gušeći tako slobodu izražavanja.

Tea Gorjanc-Prelević, advokatica i izvršna direktorka NVO *Akcija za ljudska prava*, ocijenila je da je riječ tek o kozmetičkim promjenama. Ona kaže da je odredba „dužna

profesionalna pažnja” neprecizna, i da ostavlja prostor sudijama da je

Dragan Mugoša: „Veoma je važno da zakonske sankcije za klevetu budu proporcionalne, kao i da odgovaraju demonstrativnoj odšteti. Ovaj standard je dio zaključka konferencije OEBS-a održane u Parizu 2003, koja se oslanja na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava”

tumače na različite načine. „Na žalost, te promjene nijesu dovoljne da dovedu do značajnih promjena u sudskoj praksi koje su neophodne”.

VISOKE KAZNE: U Crnoj Gori mediji podliježu dvostrukoj odgovornosti - krivičnoj i parničnoj. Paralelno sa osudom za krivično djelo klevete, Zakon o medijima propisuje da osnivač medija i novinar kao autor mogu biti tuženi za naknadu štete.

Izmjenama Krivičnog zakona iz 2004. godine ukinuta je zatvorska kazna za krivično djelo klevete i preinačena u novčanu. Po tom rješenju, minimalna kazna za klevetu je hiljadu i dvjesto eura, a maksimalna – 14 hiljada eura. Izmjenama KZCG visina kazni ostaće nepromijenjena, iako je nedavno **Svetozar Marović**, potpredsjednik Vlade za politički sistem najavio dekriminalizaciju klevete, i svođenje novčanih kazni na simbolične iznose od jednog eura.

Praksa pokazuje da se u Crnoj Gori pred sudom zbog klevete nalaze najčešće nezavisni mediji. Nedjeljnik *Monitor* i dnevnički *Vijesti* i *Dan* tuženi su za iznos od približno 13 miliona eura kazni za klevetu i duševne bolove. Iz tuženih medija ističu da je „indikativno

da su većinu tužbi protiv navedenih medija podnijeli ljudi bliski premijeru **Milu Đukanoviću**". Đukanović je, svojevremeno, tužio dnevnik *Vijesti* tražeći odštetu od milion eura. Taj je iznos, smatraju u civilnom sektoru i profesionalnim medijskim udruženjima, postao reper mnogim tužiocima po kasnije podnesenim tužbama protiv nezavisnih medija.

Premijer Đukanović će, prema najsvježijoj presudi Osnovnog suda u Podgorici, koju je potvrdio Viši sud u Podgorici, od dnevnika *Dan* za „pretrpljene duševne bolove” dobiti 14 hiljada eura zbog prenošenja tekstova iz beogradske *Arene* u vezi *afere S.Č.* iz 2003. godine u kojoj su pominjani mnogi crnogorski zvaničnici.

Nije prvi put da crnogorski sudovi Đukanoviću u tužbama koje je pokrenuo protiv medija dosude visoke novčane kazne. Đukanović je od dnevnika *Dan* već dobio 15 hiljada eura 2003.

godine. Presudu je potpisao sudija **Zoran Pažin**, koji je potom izabran za predsjednika tog suda. Nedavno je postao zastupnik Crne Gore u Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu. Takođe, u slučaju Đukanović protiv *Vijesti*, kada je premijer tužio direktora te novine

Željka Ivanovića jer je Ivanović optužio premijeru bliske ljude da stoje iza fizičkog napada na njega, Viši sud je odlučio da *Vijesti* Đukanoviću moraju platiti 10 hiljada eura. Tako je preinačena presuda Osnovnog suda da se Đukanoviću na ime duševnih bolova plati 20 hiljada eura.

Zbog tužbi za klevetu urednik *Monitora* **Veseljko Koprivica** kažnjen je sa 35 hiljada eura, što je jedna od najvećih novčanih kazni izrečena u posljednje vrijeme. Koprivica, između ostalog, odgovara za tekst iako nije njegovog autor. Zakon o medijima iz 2002. ne predviđa odgovornost

Tea Gorjanc-Prelević: „Sudije najvišeg ranga najčešće potpuno ignorišu evropske standarde ili ih nepotpuno sagledavaju i ne podržavaju napore prvostepenih sudija koji se potrudu da te standarde primijene”

glavnog i odgovornog urednika po tužbi za klevetu.

I G N O R I S A N J E
MEDUNARODNIHAPELA: Kleveta u Crnoj Gori nije dekriminalizovana, bez obzira na apele domaće i strane stručne javnosti. Predstavnik Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju za slobodu medija **Mikloš Harašti** je još 2008. izjavio da je OEBS „apelovao na crnogorsku Vladu da potpuno dekriminalizuje to djelo, a nadležnost za takve slučajeve prenese na civilne sudove”.

Parlamentarna skupština Savjeta Evrope (PSSE) usvojila je početkom ove

godine preporuku Komitetu ministara SE u kojoj se naglašava da zakoni o kleveti ne bi trebalo da se koriste da se učutkaju kritike i ironije u medijima. „Kritički mediji igraju značajnu ulogu u otkrivanju i osvjetljavanju korupcije i organizovanog kriminala. Javnost ima pravo da bude informisana od strane medija o takvim činjenicama. Države bi trebalo da podrže takve medije”, piše u preporuci.

Ministar pravde **Miraš Radović** je ocijenio da dekriminalizacija klevete ne dolazi u obzir. „Sloboda izražavanja nije neograničena i može imati loše posljedice po ljude i društvo. Ne postoji neograničena sloboda

izražavanja, čak ni za medijsko pokrivanje pitanja od velikog javnog interesa”. Istu ocjenu prethodno je iznio i premijer Đukanović u Skupštini.

Iako je tačno da su tekstovi evropske zemlje, među kojima i Bosna i Hercegovina,

dekriminalizovale klevetu, crnogorski zvaničnici su zaboravili da dodaju da se krivične sankcije za klevetu u evropskim zemljama veoma rijetko koriste. U posljednje dvije decenije nije zabilježen nijedan slučaj osude novinara ili urednika na kaznu zatvora u bilo kojoj zemlji Evropske unije - osim u Poljskoj i u Mađarskoj prije njihovog ulaska u EU. Sudska praksa pokazuje da se u ovim zemljama za klevetu uglavnom sudi u parničnom postupku u procentu većem i od 95 odsto.

Crnogorske vlasti oglušile su se i na apele i ocjene mnogih

međunarodnih izvještaja u kojima se kaže da je crnogorsko sudstvo pod političkim uticajem, te da sudska praksa kažnjavanja visokim novčanim kaznama nezavisnih medija ugrožava slobodu izražavanja. U posljednjem izvještaju Evropske komisije (EK) o napretku konstatuje se da se „predmeti klevete protiv medija i dalje koriste kao sredstvo vršenja pritiska na nezavisno novinarstvo”, te da „u takvim predmetima sudovi izriču nesrazmjerne novčane kazne”. Iste ocjene date su i u izvještaju Stejt departmenta, američke organizacije *Freedom haus...* Crna Gora je, takođe, prema najnovijem izvještaju o stanju medijskih sloboda u svijetu organizacije *Reporteri bez granica* iz 2009. godine, u odnosu na izvještaj iz 2008. godine pala za 24 mjesta upravo zbog sve češće prakse visokih sudskih kazni izrečenih protiv medija.

Dragan Mugoša, portparol delegacije EU u Crnoj Gori podsjeća za *Monitor* da je evropski standard vezan za medijske slobode sadržan u članu 10 *Evropske konvencije o ljudskim pravima*, i da su ti standardi odslikani u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava. „Govoreći o kleveti, pratili smo nekoliko slučajeva koji su rezultirali kaznom za medije. Želimo da naglasimo da je veoma važno da zakonske sankcije za klevetu budu proporcionalne, kao i da odgovaraju demonstrativnoj odšteti. Ovaj standard je dio zaključka konferencije OEBS-a održane u Parizu 2003., koja se oslanja na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava“, napominje on.

NEZNANJE ILI PRITISAK: Tea Gorjanc-Prelević podsjeća da je Crna Gora primljena u Savjet Evrope pod uslovom da obezbijedi da domaći sudovi primjenjuju standarde iz prakse Evropskog suda za ljudska prava. „To se najčešće ne dešava iako se sudijama više od deset godina obezbijeduju

seminari na temu prava slobode izražavanja”, kaže ona.

Visina kazni nije jedini problem sudskih presuda protiv medija.

U slučaju **Emir Kusturica** protiv *Monitora* i **Andreja Nikolaidisa** pravosnažnom sudskom presudom je novinarima uskraćeno pravo da kritikuju i polemišu sa stavovima javnih ličnosti. Potom je, u slučaju uprava *Željezare* Nikšić protiv **Nebojše Medojevića** i *Vijesti*, medijima stavljeno do znanja da je kažnjivo objavljivati mišljenja i stavove opozicionih političara.

U slučaju sudije **Ivice Stanković** protiv novinara **Petra Komnenića** i *Monitora*, sud je presudio u korist Stankovića iako je **Radovan Mandić**,

ili oklevetan političar ili druga javna osoba koja mora trpjeti veći stepen kritike. Osnova da se mediji kazne nije bilo, kaže ona, i zbog toga što su postojali objektivni razlozi da se vjeruje u opravdanost ili tačnost onoga o čemu su iznijeti činjenični ili vrijednosni sudovi: „U takvim situacijama se ne može zahtijevati apsolutno dokazivanje istinitosti informacija ili iznijetih vrednosnih sudova”, kaže ona.

Akcija za ljudska prava se, kaže ona, zbog toga zalaže da se krivična djela klevete i uvrede u potpunosti brišu, a da se građanska odgovornost precizira, po ugledu na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, te da se dopunom Zakona o medijima ili Zakona o obligacionim

PRAZNA
OBEĆANJA:
Svetozar Marović

nekadašnji sudija Višeg suda u Podgorici potvrdio sve navode iz teksta o (ne)zakonitom prisluškivanju sudija. Po ocjeni suda Komnenić je kriv jer je povjerovao dokumentima i tvrdnjama tada visokorangiranog pravosudnog zvaničnika.

Problem je što naši zakoni, smatra Tea Gorjanc-Prelević, kako to nalaže Evropski sud ne zahtijevaju od sudija da ustanove je li u pitanju bila tema od javnog interesa ili ne, da razlikuju je li navodno uvrijeđen

odnosima jasno propišu evropski standardi.

„Demokratskog društva nema u klimi nezamjeranja i nekritikovanja, već u obezbijedenom prostoru za kritiku i živu javnu debatu”, ocjenjuje ona.

Iako se deklarativno zalažu za evropske vrijednosti, crnogorske vlasti su posljednjim izmjenama KZ obavile samo kozmetičke promjene. Medijima koje ne kontoliše vlast i dalje prijetе visoke novčane kazne

(Projekat je podržan od strane Delegacije EU u Crnoj Gori, a svi nalazi su isključivo rezultat istraživanja Monitora i novinarskog tima)